

УДК 347.78.02:004.738.5

Кирилюк Алла Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
права інтелектуальної власності та корпоративного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Постановка проблеми. Швидкий та невпинний розвиток інформаційних технологій, в особливості глобальної Інтернет-мережі, зумовив збільшення кількості правопорушень, пов'язаних з використанням об'єктів авторського права.

На жаль, в юридичній літературі не існує єдиної точки зору щодо чіткого визначення правопорушення у сфері інтелектуальної власності, в тому числі авторського права. Поняття правопорушення, яке було вироблено вітчизняною юридичною школою, що існує й нині, є не досить актуальним на сьогоднішній час, адже не враховує всю специфіку порушень виключних майнових та немайнових авторських прав, особливо в мережі Інтернет. В зв'язку з цим виникає потреба продовжувати наукові дослідження в даному напрямі.

Стан дослідження теми. Теоретичну базу дослідження становили праці як вітчизняних, так і закордонних вчених, таких як: Ч.Н. Азімова, Г.О. Андрощука, С.С. Алексеєва, С.М. Братуся, Л.О. Глухівського, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, Е.П. Гаврилова, М.М. Богуславського, В.І. Жукова, К.В. Жудри, В.Я. Іонаса, О.С. Йоффе, Н.С. Кузнецової тощо, неодноразово звертали свою увагу на окремі проблеми порушення авторських прав в мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. Під правопорушенням у теорії права розуміється суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність), яке порушує норму права. Його характерною особливістю є протиправність дії або бездіяльності суб'єкта суспільних відносин [1, с. 48]. Наслідком порушення права інтелектуальної власності є настання цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності. Ступінь шкідливості правопорушення визначається характером діяння, його наслідками тощо. Особливістю цивільного правопорушення є те, що внаслідок

суспільно шкідливого, протиправного діяння спричиняється шкода майновим і особистим немайновим відносинам суб'єктів права [2, с. 425].

Р.Б. Шишка пропонує порушенням права інтелектуальної власності вважати таке діяння, яке передбачене як таке нормою права, але призводить до негативних для потерпілої особи наслідків і можливості застосування способів і форм захисту суб'єктивного права чи охоронюваного інтересу [3, с. 368].

У цивілістичній літературі уточнюється, що цивільним правопорушенням завдається шкода особистим немайновим і майновим благам [4, с. 701]. Склад цивільного правопорушення є фактичною підставою юридичної відповідальності. Основна мета такої відповідальності – не покарання за недотримання встановленого правопорядку, а відшкодування заподіяної шкоди. Особливостями цивільно-правової відповідальності є: майновий та компенсаційний характер, відшкодування моральної шкоди.

О.А. Підпригора вважає, що порушенням права інтелектуальної власності потрібно визнавати будь-яке посягання на це право [5].

А. Войцеховська підкреслює, що в доктрині авторського права вказується необхідна передумова порушення особистого авторського права – дії, які загрожують особистим правам автора, або такі, що порушують ці права. Але основне, щоб дії були незаконними, тобто суперечили законодавству. Проте, потрібно зазначити, що точка зору А. Войцеховської знаходить своє відображення у чинному законодавстві як «посягання». У вітчизняній судовій практиці та законодавстві, на жаль, відсутні будь-які визначення та критерії, що саме можна розуміти під посяганням на права інтелектуальної власності. Варто зазначити, що не всі дії, навіть всупереч інтересам творця, є посяганням

електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер» [9].

Окремим видом неправомірної діяльності (яка завдає величезних збитків), що проявляється у незаконному виготовленні та розповсюдженні контрафактних примірників об'єктів авторського права, є Інтернет-піратство. Суть Інтернет-піратства полягає у відтворенні і розповсюдженні мережею фільмів, музичних творів, комп'ютерних програм, іграшок, інших об'єктів, що підпадають під охорону авторського права, без дозволу автора або іншої особи, яка має виключні та майнові права без дозволу на їх використання у встановленому законом порядку.

Піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав відповідно до чинного законодавства визначається як «опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення». Цю дефініцію можна застосовувати до існуючих випадків в Інтернеті, але лише до окремої частини. Одним із найпопулярніших способів, яким контент поширюється у глобальній мережі (як легальний, так і нелегальний), є використання протоколу р2р. При звичному способі обміну файлами – одна сторона надсилає файл адресату і він його отримує у такому вигляді, у якому він був переданий. При використанні протоколу р2р кожна із сторін одночасно є і відправником і отримувачем, оскільки файл розсилається та отримується частинами.

Проблемність регулювання полягає у тому, що торрент-сайти не містять самого об'єкта авторського права, а лише посилання на осіб, які ним володіють, при чому ці особи можуть перебувати в найрізноманітніших куточках землі одночасно. Крім того, існують і інші способи обміну файлами та завантаження їх до мережі, під час яких ніхто не може проконтролювати цей процес, чи інспектувати велику кількість файлів на факт порушення авторських прав, а також невідомо, хто саме завантажив файл у мережу, особа яка має необхідний обсяг прав чи інше, у чому і виражається анонімність користувачів мережі і т.д.

Проте, слід мати на увазі, що порушення виключних майнових авторських прав завжди супроводжується з порушенням немайнових прав автора. Наприклад, права авторства (право називатися автором твору), право на ім'я (право використовувати або дозволяти використовувати твір під справжнім іменем автора, псевдонімом або без позначення імені – анонімно), право на оприлюднення твору (право оприлюднити або до-

зволити оприлюднювати твір у будь-якій формі), право на захист репутації автора (право на захист твору, включаючи назву твору, від будь-якого спотворення або іншого посягання, здатного завдати шкоди честі та гідності автора).

У цивілістичній доктрині ustalеним є розподіл правопорушень на ті, які посягають на майнові інтереси суб'єктів авторського права та такі, що спрямовані на порушення особистих немайнових прав зазначених суб'єктів [10, с. 334]. Деякий інший підхід до класифікації порушень авторського права висловлював О.С. Іоффе, поділяючи їх на дві групи.

До першої він відносив порушення, що посягають на особисті правомочності автора без завдання йому будь-якої майнової шкоди, а до другої – ті порушення, які посягають на майнові інтереси, при цьому вони можуть бути пов'язані з порушеннями особистих прав. Такий підхід щодо класифікації порушень у сфері авторського права підтримують В.І. Серебровський та М.І. Нікітіна.

Штефан О., при зазначенні класифікації порушень авторських прав розподіляє їх на два види. До першого відносяться правопорушення, суб'єкти яких безпосередньо своїми діями порушують авторське право. До таких порушень відносяться, зокрема порушення особистих немайнових прав суб'єктів авторського права шляхом: порушення цілісності твору та порушення права на ім'я автора; незаконного використання, в тому числі й розповсюдження, об'єктів авторського права; вчинення дій, які одночасно порушують особисті і майнові права суб'єктів авторського права.

До другої групи порушень належать ті, які вчинені суб'єктами, дії яких безпосередньо не порушують права творців, але створюють відповідні умови для такого порушення шляхом розробки відповідних технологій, використання яких застосовує правопорушник, дії якого безпосередньо спрямовані на порушення авторського права. Наприклад, розробка технологій, що дозволяють усунути технічні засоби захисту об'єктів авторського права або дозволяють вилучити та/або замінити інформацію на об'єкті авторського права щодо їх законного правовласника. Слід зазначити, що в першому випадку відбувається пряме посягання на особисті та/або майнові права на об'єкти авторського права, в цьому випадку матиме місце так зване «пряме» правопорушення. У другому випадку – «непряме» правопорушення, яке створює умови для вчинення прямого порушення іншими особами.

Також, питанням присвяченим злочинності в мережі Інтернет було розглянуто рядом оксфорд-

ських вчених. Наприклад, Ian Walden, у своїй книзі «Computer Crimes and Digital investigation» виділяє ряд дефініцій, котрими йменуються дані види порушень. Наприклад: «computer crime, computer-related crime, cybercrime, Internet crime, hi-tech crime, e-crime». Надалі, у своїй праці автор використовує термін «e-crime». Що ж стосується класифікації, то його позиція дещо схожа з думкою О. Штефан. Він розділяє посягання на авторські права у двох аспектах: прямому – тобто протиправні дії, що безпосередньо спрямовані на нехтування авторськими правами автора та опосередкованому-створення сприятливих, як правило технічних умов для порушення авторських прав.

Відомий американський експерт у сфері комп'ютерних злочинів Dohn Parker у своїй книзі «Fighting Computer Crime: A New Framework for Protecting Information» виділяє наступну класифікацію порушень: «computer crime, cybercrime, computer-assisted crimes, computer-focused crimes». Порушення у сфері авторського права він відносить до «computer-assisted crimes».

Таким чином, можна стверджувати, що між прямим та непрямим порушеннями авторського права існують дві принципи відмінності, які дозволяють ефективно застосовувати той чи інший спосіб правового захисту і відповідно притягувати до того чи іншого види юридичної відповідальності. Перша відмінність полягає в тому, що до різних суб'єктів, які посягають на авторське право або порушують їх застосовуються різні способи цивільно-правового захисту.

За наявності прямого порушення авторського права цивільно-правовий захист спрямовується безпосередньо на тих осіб, які безпосередньо здійснюють неправомірне використання, у тому числі й розповсюдження, об'єктів авторського права. При непрямому порушенні – способи цивільно-право-

вого захисту застосовуються до осіб, які створюють технічні або інші умови для скоєння прямого порушення. До осіб, які створюють умови для прямого порушення авторського права не можуть застосовуватись ті ж самі способи цивільно-правового захисту, а відповідно й ступінь відповідальності, що застосовуються до осіб, які вчиняють пряме порушення зазначених прав.

Друга відмінність між зазначеними групами полягає у психологічному ставленні особи до своїх дій, спрямованих на порушення авторського права. Правопорушення завжди є результатом неправомірних дій особи-правопорушника.

Як свідчить світова практика, для створення ефективного механізму боротьби з порушеннями авторських прав в мережі Інтернет, необхідною умовою створення є наявність законодавчого підґрунтя в даній сфері.

Висновки. Отже, на основі вищевикладеного матеріалу, порушенням авторських прав в мережі Інтернет, на нашу думку слід вважати, – будь-які прямі чи непрямі дії особи, спрямовані на порушення прав та інтересів суб'єктів авторського права, що їм надані законом або передбачені договором, здійснені за допомогою мережі Інтернет. Важливим напрямом розвитку вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності, зокрема авторського права та практики його застосування, має бути посилення режиму правової охорони об'єктів авторського права, зокрема розроблення спеціального нормативно-правового акту, що регулював би питання авторського права в Інтернет мережі, адже ефективність захисту авторського права залежить від наявності відповідного державного механізму попередження й припинення правопорушень, а також спрощення процедури доведення порушення в сфері авторського права та притягнення порушника до відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: Енциклопедія в 6 томах / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Українська енциклопедія», 2003. – С. 48.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручн. [Пер. з рос.] / О.Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2001. – С. 425.
3. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : моногр. / Р.Б. Шишка – Х. : Видавництво НУВС. – 2002. – 368 с.
4. Дзера О.В. Цивільне право України : підручн. у 2-х книгах / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – Кн.1. – С. 701.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44. – ст. 356.
6. Луць В.В. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: моногр. / НДІ приватного права і підприємництва АПН України; за заг. ред. В.В. Луця. – Т. : Підручники і посібники, 2007. – 256 с.
7. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 13. – ст. 64.
8. Штефан А.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / А.О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – С.3-12.
9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 12. – ст. 155.
10. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: навч. посібн. для студ. юрид. вузів і фак. ун-тів. / О.А. Підпригора. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 334 с.

Кирилюк Алла Володимирівна

ПРАВOPУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Стаття присвячена розгляду питань визначення поняття порушення авторського права у мережі Інтернет. Проаналізовано судження науковців щодо визначення поняття порушення права інтелектуальної власності, зокрема авторського права. Досліджено ознаки правопорушень авторських прав у мережі Інтернет. Визначено перелік дій, які можуть кваліфікуватися як порушення авторських прав в мережі Інтернет. Розглянуто класифікації порушень авторських прав.

Ключові слова: Інтернет, авторські права, інформаційна діяльність, результат інтелектуальної діяльності, правопорушення, протиправна діяльність, піратство, плагіат, розповсюдження, суб'єкти авторських прав, автор, Інтернет-сайт, виключні права, невиключні права.

Кирилюк Алла Владимировна

ПРАВОНАРУШЕНИЯ АВТОРСКИХ ПРАВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ: ПОНЯТИЕ И ВИДЫ

Статья посвящена рассмотрению вопросов касающихся понятия нарушения авторского права в сети Интернет. Проанализированы суждения ученых относительно определения понятия нарушения права интеллектуальной собственности, в частности авторского права. Исследованы признаки правонарушений авторских прав в сети Интернет. Определен перечень действий, которые могут квалифицироваться как нарушение авторских прав в сети Интернет. Рассмотрены классификации нарушений авторских прав.

Ключевые слова: Интернет, авторские права, информационная деятельность, результат интеллектуальной деятельности, правонарушения, противоправная деятельность, пиратство, плагиат, распространение, субъекты авторских прав, автор, Интернет-сайт, исключительные права, неисключительные права.

Kirilyuk Alla Volodymyrivna

OFFENSE OF COPYRIGHT IN THE INTERNET: CONCEPT AND TYPES

The article is devoted to consideration of the definition of copyright infringement on the Internet. Analyzed judgments of scientists regarding the definition of violations of intellectual property law, particularly copyright. Investigated signs of violations of copyright on the Internet. The list of actions that may constitute copyright infringement on the Internet. Classification of copyright infringements.

Keywords: Internet, copyright, information, intellectual property, trespass, illegal activity, piracy, plagiarism, distribution, subject to copyright, the author, the website, the exclusive rights non-exclusive rights.